

**STADSBYGGNADSKONTORET
MARKKONTORET
MILJÖFÖRVALTNINGEN
TRAFIKKONTORET**

**GEMENSAMT
TJÄNSTEUTLÅTANDE**

2006-01-26

Elisabet Söderström, SBK, 508 272 98
Elisabet.soderstrom@sbk.stockholm.se

Tomas Victorin, MKY, 08-508 270 80
tomas.victorin@mk.stockholm.se

Magnus Lindqvist, MFPM, 508 289 37
Magnus.lindqvist@miljo.stockholm.se

Lars Jolérus, TKG, 508 26046
Lars.jolerus@tk.stockholm.se

Till
Stadsbyggnadsnämnden
Marknämnden
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
Trafiknämnden

Stockholms Ström – en utredning om Stor-Stockholms framtida stam- och regionnät

Förslag till beslut

Stadsbyggnadsnämnden, marknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt trafiknämnden överlämnar och återoppar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Besluten förklaras omedelbart justerade.

Ingela Lindh

Göran Långsved

Carl-Lennart Åstedt

Per Aronson

Sammanfattning

Den statliga utredningen Stockholms Ström föreslår ett nytt stam- och regionnät för Stor-Stockholms elförsörjning. Förvaltningarna konstaterar att förslaget är mycket positivt, då ett flertal luftledningar som påverkar boende och hindrar bostadsbyggande avvecklas. Många parker och friområden befrias från luftledning- ar.

Enligt utredningen krävs en samfinansiering från de berörda kommunerna för att täcka kostnaderna för projektet, totalt ca 3,3 mdkr. Förvaltningarna anser inte att man måste utgå från att kommunala bidrag erfordras för att staden ska få tillgång till sin egen mark och för att ledningshuvudmännen ska bygga ut ett driftsäkert, miljömässigt acceptabelt och tillräckligt kapacitetsstarkt nät i stället för dagens otidsenliga, möjligen hälsofarliga system som f n delvis saknar erforderliga till- stånd. Staten får dessutom stora inkomster av bostadsbyggandet.

Förvaltningarnas slutsats är att staden oreserverat bör tillstyrka utredningens för- slag till nytt stam- och regionnät för Stor-Stockholm och uttala sin vilja att till- sammans med andra berörda kommuner förutsättningslöst förhandla med den statliga motparten om åtgärdernas finansiering, tidplan m m.

Bilaga 1: Utredningens sammanfattning

Bilaga 2: Karta över utgående luftledningar

Remissen

Kommunstyrelsen har till stadsbyggnadsnämnden, marknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt trafiknämnden för yttrande senast den 20 februari 2006 överlämnats rapporten ”Stockholms Ström” – En utredning om Stor-Stockholms framtida stam- och regionnät. Delrapport oktober 2005. (Svenska Kraftnäts rapportserie nr 2:2005).

Utredningen har studerat hur man ska utforma framtida stamnät (220 -400 kV) och regionnät (70-130 kV) inom Stor-Stockholm för att uppnå ett driftsäkert och miljöanpassat system med lägsta möjliga samhällsekonomiska kostnad och intrång och som säkrar regionens långsiktiga elförsörjning. Utredningen har utförts inom Svenska Kraftnät på regeringens uppdrag. Slutrapport avses lämnas till regeringen 1 juli 2007.

Stadsbyggnadskontoret, markkontoret, miljöförvaltningen samt trafikkontoret (nedan kallade förvaltningarna) får i anledning av remissen anföra följande.

Bakgrund

Under lång tid har man i Stockholm, både från ledningsägares och stadens sida, eftersträvat kablifiering (förläggning i kulvert, tunnel eller mark) av elnätet. Nu återstår praktiskt sett bara de mest högspända ledningarna i stam- och regionnäten som luftledning i Stockholm. Dessa är de mest platskrävande och ger upphov till höga magnetfält men är samtidigt dyrast att kablifiera.

Magnetfältens farlighet har debatterats sedan lång tid och ska inte diskuteras här. Gällande riktvärden innebär dock i varje fall stora skyddsavstånd. Korridorer på 100-150 m erfordras för de största ledningarna. Boende och verksamma utsätts också för elektromagnetiska fält betydligt över riktvärdena idag. Det påverkar också bl a fastighetsvärden.

Kraftledningar har även en starkt negativ påverkan på stads- och landskapsbild. De förrycker den naturliga skalan i landskapsrummen och stör våra natur- och rekreationsupplevelser. I nationalstadsparken och Kyrksjölöten är kraftledningar mycket dominerande, och Sätterskogen, Judarn och Kyrkhamn-Lövsta är olyckligt berörda. Det viktiga och natursköna parkstråket Nälsta Dikes dalgång upplevs närmast som en kraftledningsgata i hela sin längd – 4,5 km från Bergslagsvägen till Bällstaån. Det för Stockholm viktiga naturområdet Kårsön delas av en kraftledningsgata som också starkt påverkar de vackra vattenvägarna mot Drottningholm och Västerås.

Stam- och regionnätet omfattar 86 km luftledning i Stockholms stad. Stora delar står inför koncessionsprövning. Omprövningen är t v lagd åt sidan i avvaktan på en ny helhetssyn från utredningen. Stockholm har tidigare uttalat sig för en begränsad förlängning av koncessionstiderna med utgångspunkt från att högspända kraftledningar på sikt måste kablifieras.

Gatu- och fastighetsnämnden har också behandlat en rad frågor om kablifiering under de senaste åren. Främst har de gällt överenskommelser med Fortum Distribution om kablifiering av ledningar i Hjorthagen och Årsta. Därmed avhjälpas de svåraste inträngen. Dåvarande gatu- och fastighetskontoret har också på näm-

dens uppdrag översiktligt redovisat tänkbara bebyggelsemöjligheter vid kablifiering av kraftledningarna i stam- och regionnät och prioritering mellan dessa. Utredningen har samrått med staden i dessa frågor.

I utredningen betonas såväl driftsäkerhet som miljöanpassning. Det viktigaste skälet till att den remitterade utredningen nu görs är att få till stånd en samordnad förnyelse av koncessionerna men även som beredskap för att möta framtida ökad efterfrågan på elkraft i regionen och minska sårbarheten. Dagens försörjningssystem, i den inre regionen dominerat av den s k Stockholmsringen och ledningar in till denna, har begränsad kapacitet. Det är svårt, närmast omöjligt, att bygga nya tunga luftledningar genom de tätbebyggda områdena i Stor-Stockholm. Dramatiska händelser har visat på riskerna för haverier samtidigt som samhällets sårbarhet vid elavbrott alltmer ökat. Utredningen bedömer att en omstrukturering av elnätet erfordrar ett helhetsgrepp och att de enskilda delarna av förslaget är beroende av varandra och ska ses som en helhet.

Förslaget och förvaltningarnas kommentarer

Ett nytt ledningssystem

Utredningen föreslår ett i stora delar helt nytt system av kraftledningar i Stor-Stockholm. Förslaget redovisas i den bilagda sammanfattningen. Förvaltningarna har inte möjligheter att bedöma de föreslagna nya systemens kapacitet och tillförlitlighet. De använda metoderna och de bedömningar som utredningen gjort är dock förtroendeingivande.

Systemförbättringarna har också stor betydelse för det nationella elsystemet. För möjligheterna att kunna föra el mellan södra och norra Sverige, och över gränserna, är Stockholms kraftledningsnät också av vital betydelse idag och i framtiden. Däremot behandlas inte frågan om hur elenergin som används i stockholmsregionen i framtiden ska produceras.

Främst genom att en 400 kV-ring sluts genom den nya s k CityLink, huvudsakligen i mark eller tunnel i sträckningen Danderyd-Skanstull-Högdalen, kan ett antal luftledningar utgå.

För Stockholms del berörs

* Bergshamra-Nationalstadsparken- Värtan (ersätts med kablar)

Staden har träffat överenskommelse med Fortum Distribution om kablifiering genom Hjorthagen och förhandlingar pågår om kablifiering genom nationalstadsparken med Kungl Djurgårdens förvaltning som förvaltar och underhåller den statligt ägda marken. Kablifieringen är mycket viktig för nationalstadsparkens landskapsbild. Lagstiftningen torde förhindra nybebyggelse i det frigjorda kraftledningsstråket inom nationalstadsparken.

* Lövsta-Vinsta-Beckomberga (avvecklas)

Ledningen passerar nära ett stort antal småhus i Hässelby Villastad, Kälvesta och Nälsta. En nedläggning möjliggör en del mindre kompletteringar med småhus väster om Bergslagsvägen. I Nälsta dikes dalgång kan mer betydande

de bostadstillskott övervägas i samband med en kraftfull upprustning av parkmiljön här.

- * Hägerstalund-Järva Friområde- Beckomberga (ersätts med kablar) och Järvastationen-Ursvik-Beckomberga (ersätts med kablar)

På Järvafältets friområde är inte någon nybebyggelse möjlig. De båda ledningarna går från Ulvsundavägen över Bromsten och Nälsta dike. Öster om Bromsten kan ett nytt bostadsområde byggas. I Bromsten och längs den trånga dalgången är bara marginella tillskott möjliga. I många fall är ledningarnas intrång mycket besvärande i dag, t ex för boende i Bromsten.

- * Beckomberga-Kärsön-Fågelön-Bredäng (avvecklas)

Denna ledning berör främst mycket stora naturvärden. I Bredäng kan nya markområden för bebyggelse möjliggöras.

- * Kista-Järvastationen utmed E4 (avvecklas)

Ledningarna går här på Sollentunasidan av kommungränsen. Sollentuna är också markägare. Avvecklingen av ledningarna kan på sikt bli av betydelse för Kistas utveckling med arbetsplatser och bostäder.

- * Huddinge-Högdalen (avvecklas)

Rör betydande naturvärden i friområdena söder om Rågsved.

Utredningens förslag gör att många konflikter mellan ledningarna och önskad markanvändning, natur- och rekreationsvärden samt miljö försvinner. Ett undantag är Gubbängsfältet, som berörs av en 220 kV-ledning mellan Högdalen och Fisksätra. Återstående luftledningar ligger utmed trafikleder e d. I dessa lägen kan kablifiering knappast motiveras av miljö- eller markanvändningsskäl.

Mark- och tunnelförläggning har i sin tur konsekvenser för miljö och markanvändning, särskilt i känsliga naturmiljöer. Även en tunnelförläggning av den sk City Link i ny tunnel under innerstaden innebär en stor utmaning med risk för betydande miljöpåverkan under byggskedet. Dessa frågor kommer att utredas ingående vid en framtida tillståndsprövning och bör kunna lösas.

Förslaget möjliggör också byggandet av ca 2.200 nya lgh i Stockholm (och ytterligare 2.800 i kringliggande kommuner). Förvaltningarna anser heller inte att det finns skäl att här närmare fördjupa sig i frågan om lokalisering och utformning av denna bebyggelse utan detta måste anstå tills mera tydliga bedömningar kunnat göras. För en rad parker och friområden blir ett genomförande av förslaget av stort värde. Det har även stor betydelse för alla de boende och arbetande som idag känner oro inför elektromagnetiska fält från näraliggande kraftledningar.

Tidplanen för ett genomförande av utredningens förslag blir med nödvändighet utdragen. Den viktigaste delen är City Link från Upplands Väsby i norr till Västerhaninge i söder under bl a Stockholms innerstad. Luftledningar kan i allmänhet inte tas ur drift förrän ersättningen kan kopplas in. Planering och byggande kan påbörjas innan ledningar rivs medan inflyttning inte är möjlig förrän den störande luftledningen tagits ur drift.

I utredningens nästa skede ska finansiering och tillhörande tidplan behandlas. Det är i nuläget oklart i vilken ordning förnyelsen kan genomföras, annat än att City Link utgör en viktig grundförutsättning.

Det är också av intresse om delar av projektet kan utföras tidigare. Särskilt gäller det kablifieringen av Hägerstalund-Järva och Beckomberga-Järva tillsammans med en avveckling av linjen Hässelby Villastad-Beckomberga. Det är också av värde för Sundbybergs Ursviksprojekt vilket också – som en del av visionen Kista Science City - är ett viktigt stockholmsintresse.

De bedömningar som gjorts av kraftledningarnas omgivningspåverkan synes vara väl genomarbetade. Men bedömningar av påverkan på natur- och kulturmiljö, friluftsliv och landskapsbild är subjektiva bedömningar som är svåra att mäta. Vid den fortsatta planeringen och prioriteringen mellan objekt bör dessa aspekter diskuteras vidare, vid sidan av mer tekniska och driftmässiga förutsättningar.

Magnetfältsexponeringen är bedömd dels med underlag om antal boende per km² och dels totala antalet boende i olika avståndszoner. Magnetfältsexponeringen beror främst på strömstyrkan i ledningen. I det fortsatta arbetet bör även faktisk exponering baserad på strömstyrkans årsmedelvärde ingå som en faktor, t ex vid prioritering av utbyggnadens olika delar.

En teknisk nyhet är en ny stolptyp, den sk kompaktstolpen. En sådan stolptyp halverar magnetfältet och minskar ledningsgatan. Den bör kunna utgöra ett tänkbart alternativ för några av de luftledningar som blir kvar. En sådan diskussion saknas i utredningen.

Ekonomiska aspekter

Utredningen har uppskattat kostnaderna för alla de ingående projekten till 3.321 mnkr. Av detta belopp anser man att ca 1.200 mnkr bör finansieras av ledningsägare p g a ökad leveranssäkerhet och lägre nätförluster. De kan då täckas av nätavgifter. Markvärdet ökar enligt utredningen med 2.174 mnkr vilket bör bäras av markägare och kommuner. Utredningen har uppskattat att 45 procent av det ökade markvärdet faller på Stockholm varför stadens bidrag till projektets kostnader skulle bli knappt 1.000 mnkr.

Från projektets sida har man också aktualiserat frågan om en förhandlingsman för den statliga parten. På den motsatta sidan återfinns en rad kommuner. Från kommunal utgångspunkt är det ingalunda självklart att betala för att få nyttja sin ägda mark, när ledningshavaren avvecklar olämpliga, föråldrade ledningar där miljö-tillstånden omprövas för att skapa ett nytt system med tillfredsställande kapacitet. Detta system är inte heller bara av betydelse för Stor-Stockholm utan för hela landets elförsörjning, inkl möjligheter till import/export av el.

Markvärdeskalkylerna måste också ifrågasättas. Utredningen har räknat med ett genomsnittligt à-pris för byggrätter för bostäder av 4.500 kr/m² bruttoarea. Detta är ungefär dubbelt så mycket som Stockholm sålt mark för i t ex Vällingbytrakten. Och när staden säljer eller upplåter mark och tecknar överenskommelse om exploatering åtar sig den också en rad exploateringskostnader som minskar försäljningsnettot, och ofta helt utplånar det. Här vill utredningen att markens ägare, staden, återlöser löser mark till ett pris långt över värdet.

Utredningen bedömer att det föreslagna systemet är samhällsekonomiskt lönsamt. Förvaltningarna är beredda att hålla med. Ett bekymmer i kommande förhandlingar är om den statliga sidan inte vill se sig som en part.

Om Stockholm bygger 2.200 lgh på mark som annars inte är tillgänglig får staten momsintäkter och företagsskatter (runt 900 mnkr) och ökad statlig inkomstskatt (kanske 300 mnkr). Nuvärdet av framtida ökad fastighetsskatt för nyproduktionen blir kanske ½ mdkr.

Man kan således från kommunalt håll med fog göra gällande att utbyggnaden enligt Stockholms Ström är en statlig uppgift och en investering som kan göras med lönsamhet av staten som "koncern". Bara statens inkomster från Stockholms bostadsinvesteringar till följd av att ledningar kablifieras täcker *hela* den del av projektkostnaderna som enligt utredningen inte kan finansieras av framtida näravgifter. Ett visst kommunalt investeringsbidrag torde dock bli oundvikligt. Stockholm har sålunda under 90-talet upplåtit ledningsrätt för Stockholmsringen m m mot en ersättning av 20 mnkr.

Flera kommuner måste samverka i förhandlingarna. Förvaltningarnas uppfattning är att Stockholm bör gå in i helt förutsättningslösa förhandlingar med en statens förhandlingsman. Det vore beklagligt om detta projekt inte kan genomföras p g a av att parterna inte kan enas om finansieringen. Inledningsvis ligger man som framgått mycket långt från varandra. Möjligen skulle parterna överväga att tidigt låta en medlare medverka i dessa förhandlingar för att påskynda arbetet, ta fram ett fördjupat ekonomiskt beslutsunderlag och minska risken för sammanbrott i överläggningarna.

Förvaltningarnas förslag

Stockholm bör oreserverat tillstyrka utredningens förslag till nytt stam- och regionnät för Stor-Stockholm och uttala sin vilja att tillsammans med andra berörda kommuner förutsättningslöst förhandla med den statliga motparten om åtgärdernas finansiering, tidplan och detaljlösningar.

SLUT